

УДК 65.012.4(477)

Є. О. ШЕЛЕСТ

Хмельницький національний університет

СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Здійснено дослідження регулятивного інструментарію впливу на процеси формування та використання експортного потенціалу вітчизняних підприємств. З метою забезпечення всебічності і повноти аналізу узагальнено та систематизовано методи регулювання експортної діяльності, що застосовуються в Україні і за кордоном.

Ключові слова: експортний потенціал, державне регулювання, регулятивний інструментарій.

I. O. SHELEST

Khmelnitsky National University

ENVIRONMENT OF ENTERPRISE'S EXPORT POTENTIAL DEVELOPMENT OF IN THE SYSTEM OF UKRAINIAN EXPORT ACTIVITY GOVERNMENT CONTROL

The analysis of oversee experience of the use of influence on export potential development adjusting tool has been carried out. A policy of highly developed countries in relation to forming and effective use of export potential is complex, touches all spheres of socio-economic development it was grounded. Government control in the field of export activity of Ukraine is characterized imperfection of the normative and legal providing, lack of development of the systems of crediting, insurance and guaranteeing of export activity, insufficiency of the use of administrative and institutional tool of support it has been ascertained. With the purpose of providing of comprehensiveness and plenitude of analysis regulating methods of export activity, which are used in Ukraine and abroad are generalized and systematized.

Keywords: export potential, government control, adjusting instruments.

Вступ. Світовий досвід переконує, що політика формування та ефективного використання експортного потенціалу високорозвинених країн носить комплексний характер, охоплює всі сфери соціально-економічного розвитку, а започатковувалася, як правило, з реалізації принципів раціонального протекціонізму і лише після укріплення становища вітчизняних виробників відбувався перехід до фритредерства. Відтак, вважаємо, що одним із ключових завдань політики регулювання у сфері розвитку експортного потенціалу України залишається створення сприятливих умов для забезпечення формування та ефективної реалізації експортних можливостей підприємств як у короткостроковому, так і в довгостроковому вимірі.

Важливість сприяння розвитку експортного потенціалу вітчизняних підприємств, як запоруки економічного зростання, підвищення економічної та політичної потужності країни визнається чисельною когортою українських економістів та політиків [1–5]. Попри це розгорнутого аналізу середовища розвитку експортного потенціалу підприємства за існуючої системи державного регулювання експортної діяльності України, не було здійснено. Знайти окремі напрацювання із зазначеного питання можливо у працях вітчизняних науковців: Байрак В. М., Коровайченко Н. Ю., Петренко Л. А., Пирець Н. М., Скорнякова І. В. [6–9] та інших.

Метою нашого дослідження є аналіз середовища розвитку експортного потенціалу підприємства за існуючої системи державного регулювання експортної діяльності України.

Основний розділ. Аналіз тенденцій розвитку міжнародної торгівлі протягом другої половини ХХ сторіччя та початку нинішнього свідчить про те, що співіснування напрямів лібералізму та протекціонізму у зовнішньоторговельній політиці країн є звичайним явищем. Успішний закордонний досвід підтверджує, що відкритість та лібералізація торгівлі характерні для держав, переважно, у періоди високих темпів економічного зростання, сильного експортного потенціалу, але за несприятливих економічних умов, слабого експортного потенціалу активізується застосування політики протекціонізму.

Загалом за кордоном застосовуються такі засоби державного впливу на суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, як економічні (кредитно-грошові – експортне кредитування, страхування, гарантування; фінансово-бюджетні – пряме та непряме субсидування, пільгове оподаткування та податкові канікули); адміністративні (адміністративно-організаційна підтримка); правові (законодавство у сфері зовнішньоекономічної діяльності).

Далі почергово розглянемо їх детальніше. Одним з основних методів стимулювання розвитку експортної діяльності національних виробників у світі є експортне кредитування. Цей інструмент сприяння реалізації експортного потенціалу конкретного підприємства у міжнародній практиці почав застосовуватися ще з середини минулого століття і використовувався, насамперед, для підтримки наукоємних галузей.

Експортним кредитуванням країн, що розвиваються, зазвичай, займаються міжнародні банківські організації та ряд регіональних фінансових інститутів, серед яких: Міжнародний банк реконструкції і

розвитку разом з Групою світового банку; Європейський банк реконструкції і розвитку; Міжамериканський банк розвитку; Азіатський банк розвитку; Фонд розвитку та Інвестиційний банк Європейського Союзу тощо.

Більше 70 країн світу, у тому числі майже всі країни Східної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія, Словаччина, Румунія, Словенія, Хорватія), країни Прибалтики (Литва, Естонія) [13] мають відповідні спеціалізовані державні, недержавні або гарантовані державою приватні експортні кредитні агентства, експортно-імпортні банки, інші організації, силами яких розробляються та впроваджуються різноманітні програми з фінансування зовнішньої торгівлі.

Експортні кредитні організації надають підтримку в середньому 12 % [14] експортних операцій, що здійснюються у країнах їх заснування, але розмір цієї частки може значно коливатись, залежно від держави.

Невід'ємною складовою сучасної системи експортного кредитування є страхування та гарантування експортних позик. На сьогодні основним видом діяльності експортних кредитних організацій є саме страхування кредитів, у зв'язку з чим такі організації стали називатися експортними кредитно-гарантійними агентствами. Деякі експортні кредитно-гарантійні агентства обмежують свою діяльність лише страхуванням кредитів, наприклад у Чеській Республіці, Угорщині, але в кожній з цих країн паралельно функціонує установа, що підтримується урядом і надає експортерам спеціалізовані форми фінансування [12].

Ще одним важливим інструментом активізації формування та використання експортного потенціалу підприємств є пряме та непряме субсидування експортної діяльності. Щоправда нині частота застосування цього методу дещо знизилася, адже окрім корисного ефекту, він може спровокувати виникнення умов, за яких гальмуватиметься підвищення конкурентоспроможності підприємства, до того ж реакцією на таку політику стимулювання експорту можуть бути надто жорсткі захисні заходи з боку інших країн і міжнародних організацій (Антидемпінговий кодекс ГАТТ, Угода про субсидії та компенсаційні заходи СОТ), а це в свою чергу може призвести до загальної дестабілізації міжнародної торгівлі.

В умовах всеохоплюючої глобалізації та незникаючих кризових явищ особливої актуальності набуває адміністративно-організаційна підтримка національних експортерів, найперше тих, які виготовляють наукоємну продукцію і тих, які лише планують розпочати використання свого експортного потенціалу. З цього питання звернемося до закордонного досвіду.

В ході дослідження з'ясувалося, що у 119 країнах світу [14] функціонують організації, метою яких є сприяння експортній діяльності. Назвемо окремі з них: JETRO (Організація розвитку зовнішньої торгівлі Японії); MATRADE (Корпорація розвитку зовнішньої торгівлі Малайзії); IES (Міжнародна компанія Сінгапуру); IGEME (Робочий центр розвитку експорту) в Туреччині; UKTI (Торгівля та інвестиції Великобританії); KOTRA (Агентство з розвитку торгівлі та інвестицій Кореї); AUSTRADE (Австралійська комісія торгівлі); APEX BRASIL (Бразильське агентство розвитку торгівлі та інвестицій) тощо. Протягом останніх 20 років у світі кількість організацій зазначеного спрямування збільшилася вдвічі, причому, їхня діяльність регулюється окремим законодавством відповідних країн і фінансується, переважно, за рахунок державних коштів. В середньому бюджет таких організацій складає 0,11 % обсягів експорту товарів та послуг країни [14].

Що ж стосується української системи підтримки та стимулювання експортної діяльності підприємств, то, беручи до уваги результати діяльності у цій сфері, цілком можна стверджувати про наявність низки серйозних проблем. В основному вони торкаються питань необхідності удосконалення відповідної законодавчої бази, яка до того ж не до кінця сформована. Коротко охарактеризуємо суть цих та окремих інших недоліків у сфері регулювання експортної діяльності, особливо в частині підтримки експортної діяльності вітчизняних підприємств, відобразивши відповідну інформацію за допомогою схеми (рис. 1).

З метою отримання цілісної картини середовища, на тлі якого відбувається розвиток експортного потенціалу машинобудівних підприємств України за існуючої системи державного регулювання експортної діяльності, пропонуємо схему, що відображає основні проблемні аспекти у цій сфері, у тому числі не вирішені питання щодо застосування правових, адміністративних, фінансово-бюджетних методів регулювання експортної діяльності, а також щодо надання консалтингових, інформаційних, кредитних та страхових послуг (рис. 2).

Висновки. Узагальнюючи вище викладене, зазначимо, що Україна з її численними проблемами, у тому числі й у сфері експортної діяльності, знаходиться лише на старті непростої інтеграції у світовий економічний простір. Просуваючись у цьому напрямі та враховуючи певний досвід, аналізуючи власні та «чужі» помилки, досягнення і можливості, Україна зобов'язана здійснити тотальний наступ на світові ринки. На нашу думку, починати варто з перегляду, удосконалення або заміни механізмів, засобів та важелів, здатних забезпечити ефективність регулювання процесами формування і реалізації експортного потенціалу вітчизняних підприємств, особливо тих, що виготовляють продукцію з високою доданою вартістю. При цьому необхідно активно використовувати той інструментарій, ефективність якого підтверджує світовий досвід. Однак не йдеться про абсолютне його копіювання, адже Україна має свої, притаманні лише їй, геополітичні, державницькі, економічні, ресурсні, суспільні, виробничі та інші характеристики, які знаходяться на певному етапі розвитку. Відтак, їй потрібна власна модель державної

1. Недостатність нормативно-правового забезпечення здійснення експортної діяльності

- законопроект «Про систему державної підтримки експорту товарів (робіт, послуг) українського походження» потребує доопрацювання, оскільки деякі його положення суперечать міжнародним зобов'язанням України – положенням Угоди про субсидії та компенсаційні заходи системи СОТ, а саме статті 3 з урахуванням параграфів j та k Додатку I [17];

- окремі положення вищезазначеного законопроекту передбачають створення: у першому – державної акціонерної страхової компанії «Українська компанія страхування експорту» та Уповноваженої фінансової установи, що здійснюватиме кредитування національного експорту; у другому – спеціалізованої фінансової установи страхування експорту та визначення уповноваженого банку з реалізації державної підтримки національного експорту. Як бачимо, простежується певне дублювання деяких положень цих законопроектів та наявні певні суперечності між ними. Потребує додаткового обґрунтування і законодавча пропозиція щодо створення уповноваженої фінансової установи, яка надає експортні кредити, здійснює рефінансування українських банків, що надають експортні кредити, забезпечує здешевлення вартості експортних кредитів тощо, оскільки зазначені функції міг би виконувати державний банк, до прикладу «Укресімбанк». Одним з основних напрямів його діяльності і є підтримка реального сектора економіки, у першу чергу експортоорієнтованого [17];

- у проекті Закону України «Про систему державної підтримки експорту товарів (робіт, послуг) українського походження» йдеться лише про фінансову підтримку експорту і недооцінюються інші, не менш дієві, на нашу думку, механізми стимулювання експортної діяльності [17];

- Комітет Верховної Ради України з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва рекомендував парламенту направити на доопрацювання проект Закону України «Про визнання галузі машинобудування однією з пріоритетних у промисловості України» (реєстраційний № 9310 від 19.10.2011) [18], посилавчись при цьому на висновок про те, що положення проекту щодо пільг із сплати мита при ввезенні на митну територію України товарів, що використовуються для потреб розробки та/або виробництва продукції машинобудування, призначеної виключно для реалізації на експорт, не узгоджуються з нормами статті 3 Угоди СОТ про субсидії і компенсаційні заходи, згідно з якими забороняються субсидії, що де-юре чи де-факто обумовлені показниками експорту [18]

2. Нерозвиненість системи кредитування, страхування та гарантування експортної діяльності

- згідно з висновками експертів Світового банку в Україні відсутнє спеціалізоване експортне кредитно-гарантійне агентство. Укресімбанк, який створювався для функціонування саме в якості зовнішньоторговельного банку, згодом трансформувався в банк, операції якого в частині зобов'язань, в основному, зосереджувалися на організації двостороннього та багатостороннього зовнішньоторговельного фінансування. При цьому в частині активів замість того, щоб бути системним всеохоплюючим провайдером експортних фінансових продуктів та послуг для всієї фінансової системи, Укресімбанк практично перетворився на роздрібний комерційний банк, що виконує функцію з фінансування незначних проектів. Таким чином, у час, коли Укресімбанк значною мірою своєї цінності завдячує перебуванню у державній власності та сприймається на міжнародній арені як установа, що виконує функції експортного кредитно-гарантійного агентства, основна частина його фінансування (близько 60%) та прибутків (близько 68%) одержуються за рахунок роздрібно-комерційного бізнесу. Отже, на відміну від більшості країн Центральної Європи, Україна дійсно ще не має функціонуючого урядового або такого, що підтримується урядом, експортного кредитного агентства, що надає спеціалізовані фінансові та страхові послуги на користь спільноти українських експортерів [14]

3. Недостатність використання адміністративно-інституційного інструментарію підтримки експортної діяльності

- Рада експортерів, що є постійно діючим дорадчо-консультативним органом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, займається, в основному, підготовкою пропозицій щодо створення нових або вдосконалення існуючих законодавчих актів у сфері експорту, обґрунтовує необхідність здійснення певних заходів стимулювання експортної діяльності, це орган, зауваження якого носять рекомендаційний, а не обов'язковий, характер;

- діяльність державного підприємства «Держзовнішінформ», на сайті якого зазначено, що це провідний аналітичний, інформаційно-аналітичний та експертний центр України у сфері зовнішньої торгівлі, насправді не зовсім відповідає наданій характеристиці, оскільки в описі його дій йдеться лише про надання актів цінкової експертизи, експертиз цінкових умов експортно-імпортних угод, кодів УКТ ЗЕД та щодо можливості придбання періодичних видань, що є інформаційно-аналітичним продуктом діяльності Компанії [20];

- інтернет-портал Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Державна підтримка українського експорту», як зазначено на його сайті, мав би надавати інформаційно-консультативні послуги, однак на практиці, у порівнянні з закордонними аналогами, він виконує лише інформаційну функцію [21];

- Державне агентство України з інвестицій та розвитку, що є центральним органом виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності, відповідно до своїх основних завдань, які передбачають сприяння залученню інвестицій, забезпечення підвищення потенціалу з експорту продукції, що виробляється українськими підприємствами, стимулювання вітчизняного виробництва продукції, імпорт якої становить значну частку на ринку України, фактично спеціалізується на реалізації державної політики у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, що певною мірою дійсно підвищує реалізацію експортного потенціалу вітчизняних підприємств, проте не характеризує цей орган як ключовий з питань сприяння експортній діяльності [10]

Рис. 1. Характеристика окремих проблем у сфері державного регулювання експортної діяльності (складено автором на основі опрацювання джерел [12–21])

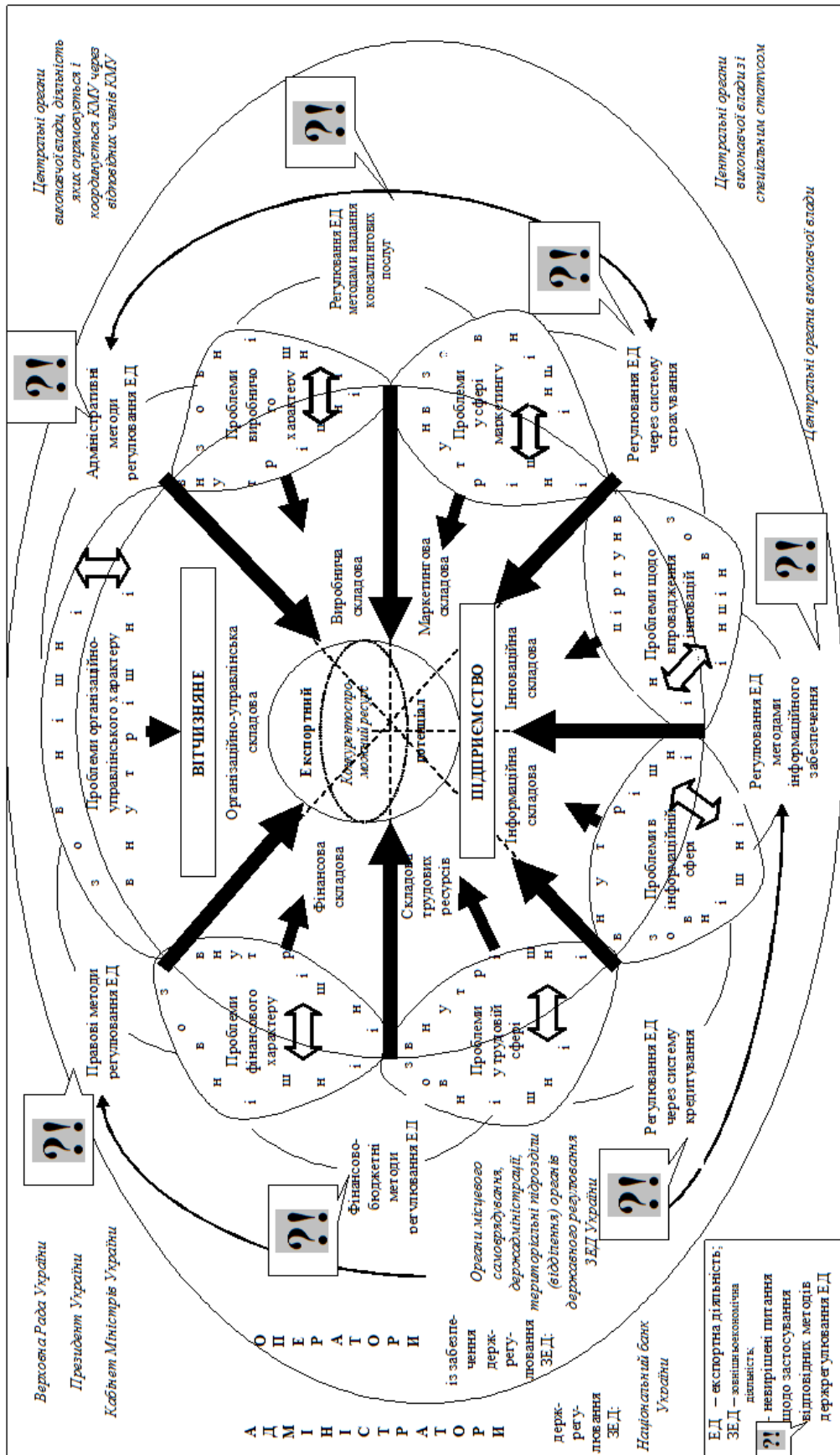

Рис. 2. Середовище розвитку експортного потенціалу підприємства за існуючої системи державного регулювання експортної діяльності України (запропоновано автором на основі опрацювання джерел [21, 22])

експортної політики, орієнтована, як уже зазначалося, саме на прорив українського експорту у світ та прискорене завоювання його торговельно-економічного простору.

Література

1. Горбулін В. Безпека – 2010 / В. Горбулін // Дзеркало тижня. Україна. – 2006. – № 48. – С. 8–10.
2. Пирець Н. М. Шляхи стимулювання експортного потенціалу України / Н. М. Пирець // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Донецк : ДонНУ, 2004. – С. 271–273.
3. Сальник О. М. Шляхи підвищення експортного потенціалу України / О. М. Сальник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 1. – С. 127–129.
4. Шевчук В.О. Засоби стимулювання технологічного експорту / В. О. Шевчук [Електронний ресурс] / Уманський державний аграрний університет. – Режим доступу : <http://niss.lviv.ua/analytics/59.htm>.
5. Юхименко В. В. Експортний потенціал України / В. В. Юхименко // Політика і час. – 2001. – № 12. – С. 35–41.
6. Байрак В. М. Організаційно-економічні механізми підвищення експортного потенціалу інвестиційного комплексу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / В. М. Байрак. – К., 2002. – 18 с.
7. Коровайченко Н. Ю. Ефективне використання експортного потенціалу базових галузей промисловості України в процесі міжнародної економічної інтеграції : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Коровайченко Наталія Юріївна. – К., 2007. – 185 с.
8. Петренко Л. А. Розвиток експортного потенціалу підприємства (за матеріалами молокопереробних підприємств України) : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 «Економіка та управління підприємства» / Петренко Людмила Анатоліївна. – К., 2007. – 269 с.
9. Скорнякова І. В. Формування експортного потенціалу обробної промисловості України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / І. В. Скорнякова. – К., 2006. – 18 с.
10. Дюмулен И. И. Международная торговля. Экономика, политика, практика / Дюмулен И. И. – М. : ВАВТ, 2010. – 448 с.
11. Кобута І. Другий рік України у СОТ: тенденції у зовнішній торгівлі товарами та аналіз виконання зобов'язань / Кобута І., Жигадло В., Лужанська Т. ; за заг. ред. Марчіна Свенціцькі. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 80 с.
12. Щодо необхідності посилення державної підтримки українського експорту [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/23.htm>.
13. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державну фінансову підтримку експортної діяльності» [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/>.
14. Годовой отчет за 2009 год / АО «Национальное агентство по экспорту и инвестициям «KAZNEX INVEST» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kaznex.kz/about/about_us/.
15. Про Зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято ВР України 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12/page4>.
16. Про затвердження Національної стратегії розвитку експорту України [Електронний ресурс] : проект розпорядження Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/>.
17. Про систему державної підтримки експорту товарів (робіт, послуг) українського походження [Електронний ресурс] : висновок на проект Закону України (реєстраційний № 4145 від 03.03.2010) / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/proza.htm>.
18. Про визнання галузі машинобудування однією з пріоритетних у промисловості України [Електронний ресурс] : проект Закону України (реєстраційний № 9310 від 19.10.2011) / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc6?id=&pid069=129&Ses=0&Sk1=7.
19. Документ з оцінки проекту по запропонованій позиції на суму 154,5 млн доларів США Державному експортно-імпортовому банку України (Укрексімбанк) під гарантію України для другого проекту розвитку експорту (ПРЕ-2) [Електронний ресурс] / Світовий банк. – Режим доступу : <http://www.eximb.com/ukr/financial/export/documents/>.
20. ДП «Держзовнішінформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrdzi.com/>.
21. Державна підтримка експорту [Електронний ресурс] // інтернет-портал Міністерства економіки України. – Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/files/about_ukr.pdf.
22. Про Державне агентство України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс] : положення : [затв. постановою Кабінету Міністрів України 17 травня 2010 року № 356] / Державне агентство України з інвестицій та розвитку. – Режим доступу : http://www.in.gov.ua/index.php?get=55&law_id=357#1.

References

1. Horbulin V. Bezpeka – 2010. Dzerkalo tyzhnia. Ukraina. 2006. № 48. S. 8–10.
2. Pyrets N. M. Shliakhy stymuliuvannia eksportnoho potentsialu Ukrainy. Problemy razvytytia vneshneekonomicheskyykh svyazey i pryvlecheniya ynostrannykh ynvestytsiy: rehyonalnyi aspekt. Donetsk: DonNU, 2004. S. 271–273.

3. Salnyk O. M. Shliakhy pidvyshchennia eksportnoho potentsialu Ukrainy. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2004. № 1. S. 127–129.
4. Shevchuk V. O. Zasoby stymuliuvannia tekhnolohichnoho eksportu. Umanskyi derzhavnyi ahrarnyi universytet. URL: <http://niss.lviv.ua/analytics/59.htm>.
5. Yukhymenko V. V. Eksportnyi potentsial Ukrainy. Polityka i chas. 2001. № 12. S. 35–41.
6. Bairak V. M. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy pidvyshchennia eksportnoho potentsialu investytsiinoho kompleksu Ukrainy: avtoref. dys. na здобuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.06.02 «Pidpriumnytstvo, menezhment ta marketynh». K., 2002. 18 s.
7. Korovaichenko Nataliia Yuriivna. Efektyvne vykorystannia eksportnoho potentsialu bazovykh haluzei promyslovosti Ukrainy v protsesi mizhnarodnoi ekonomichnoi intehtatsii: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.02. K., 2007. 185 s.
8. Petrenko Liudmyla Anatoliivna. Rozvytok eksportnoho potentsialu pidpriemstva (za materialamy molokopererobnykh pidpriemstv Ukrainy): dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstva». K., 2007. 269 s.
9. Skorniakova I. V. Formuvannia eksportnoho potentsialu obrobnoi promyslovosti Ukrainy: avtoref. dys. na здобuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.02.03 «Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia i rehuliuвання ekonomikoiu». K., 2006. 18 s.
10. Diumulen Y. Y. Mezhdunarodnaia torhoviia. Ekonomyka, polytyka, praktyka. M.: VAVT, 2010. 448 s.
11. Kobuta I., Zhyhadlo V., Luzhanska T. Druhyi rik Ukrainy u SOT: tendentsii u zovnishnii torhivli tovaramy ta analiz vykonannia zoboviazan; za zah. red. Marchina Svienchitski. K.: Analitychno-doradchyi tsentr Blakytnoi strichky, 2010. 80 s.
12. Shchodo neobkhdnosti posylennia derzhavnoi pidtrymky ukrainskoho eksportu. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/23.htm>.
13. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnu finansovu pidtrymku eksportnoi diialnosti». Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/>.
14. Hodovoi otchet za 2009 hod (AO «Natsionalnoe ahentstvo po eksportu y unvestytsiam «KAZNEX INVEST»). URL: http://www.kaznex.kz/about/about_us/.
15. Pro Zovnishnoekonomichnu diialnist: zakon Ukrainy: pryiniato VR Ukrainy 16 kvitnia 1991 roku № 959-KhII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12/page4>.
16. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi stratehii rozvytku eksportu Ukrainy: proekt rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. URL: <http://ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/>.
17. Pro systemu derzhavnoi pidtrymky eksportu tovariv (robit, posluh) ukrainskoho pokhodzhennia: vysnovok na proekt Zakonu Ukrainy (reiestratsiinyi № 4145 vid 03.03.2010). Verkhovni Rada Ukrainy. URL: <http://www.rada.gov.ua/proza.htm>.
18. Pro vyznannia haluzi mashynobuduvannia odniieiu z priorytetnykh u promyslovosti Ukrainy: proekt Zakonu Ukrainy (reiestratsiinyi № 9310 vid 19.10.2011). Verkhovna Rada Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc6?id=&pid069=129&Ses=0&SkI=7.
19. Dokument z otsinky proektu po zaproponovanii pozytsi na sumu 154,5 mln dolariv SShA Derzhavnomu eksportno-importnomu banku Ukrainy (Ukreksimbank) pid harantiu Ukrainy dlia drugoho proektu rozvytku eksportu (PRE-2). Svitovyi bank. URL: <http://www.eximb.com/ukr/financial/export/documents/>.
20. DP «Derzhzovnishinform». URL: <http://www.ukrdzi.com/>.
21. Derzhavna pidtrymka eksportu: internet-portal Ministerstva ekonomiky Ukrainy. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/files/about_ukr.pdf.
22. Pro Derzhavne ahentstvo Ukrainy z investytsii ta rozvytku: polozhennia: zatv. postanovoioi Kabinetu Ministriv Ukrainy 17 travnia 2010 roku № 356. Derzhavne ahentstvo Ukrainy z investytsii ta rozvytku. URL: http://www.in.gov.ua/index.php?get=55&law_id=357#1.

Надійшла 18.04.2015; рецензент: д. е. н. Ведерніков М. Д.

Підп. до друку 30.04.2015. Ум. друк. арк. 30,84. Обл.-вид. арк. 19,27
Формат 30x42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 100, зам. № _____

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”

Редакційно-видавничий центр Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (0382) 72-83-63